

**Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia**  
Interpretatsioonipedagoogika Instituut

Karmen Kääramees

Lapsevanema roll väikelapse viiulimängu õpingutes Suzuki metoodika  
põhjal ja Suzuki metoodika rakendusvõimalustest Eestis

Pedagoogiline lõputöö

Juhendajad: dots Niina Murdvee, PhD  
dots Mirjam Kerem, PhD

Tallinn 2012

## Sisukord

|   |    |
|---|----|
| 1. Sissejuhatus .....   | 3  |
| 2. Seisukohti lapse, lapsevanema ja õpetaja rollist .....                   | 5  |
| 2.1. Laps, vanemad ja kasvukeskkond .....                                   | 5  |
| 2.2. Lapsevanemad ja kool .....   | 6  |
| 2.3. Õpetaja, viiuliõpetaja.....  | 7  |
| 3. Suzuki metoodika .....   | 9  |
| 3.1. Põhimõtted .....   | 9  |
| 3.2. Suzuki õpetaja.....  | 10 |
| 3.3. Vihikud .....  | 10 |
| 3.4. Individuaaltunnid .....  | 11 |
| 3.5. Grupitunnid .....  | 12 |
| 3.6. Lapsevanema rollist ja ülesannetest Suzuki metoodikas .....            | 12 |
| 3.6.1. Harjutamisest kodus.....   | 15 |
| 4. Mõningatest probleemidest Suzuki metoodikas tänapäeva vaatevinklis ..... | 17 |
| 5. Kokkuvõte .....  | 24 |
| Kirjandus.....  | 25 |

## 1. Sissejuhatus

Käesolev töö käsitleb lapsevanema rolli ja osalust väikelapse viiuliõpingutes. Tutvustan lapse kasvukeskkonna olulist ja otsest mõju lapse arengule ning tulevikule. Olulisel kohal on Shinichi Suzuki (1898-1998) poolt väljatöötatud ning tema järgi oma nime saanud Suzuki metoodika tutvustamine. Eelpool nimetatud Suzuki metoodika eeldab lapsevanemate suurt tuge ja osalust väikelapse viiuliõpingutes. Suzuki metoodika järgi soovivad õppida need lapsevanemad, kes ei soovi erinevatel põhjustel oma last panna õppima tavametoodika järgi muusikakooli. Mõnikord jõuavad nad Suzuki metoodika juurde pärast seda, kui nad on õppinud oma eelkooliealise lapsega muusikakoolis ühe aasta. Sageli on nad kuulnud Suzuki metoodikast tuttavatelt või lugenud ise Suzuki raamatut "Armastusega kasvatatud", seega on nad ka teadvustanud enne õppima asumist lapsevanema olulist rolli ja soovivad ise oma lapsega rohkem aktiivaega koos veeta. Suure osa käesolevast tööst hõlmab ka lapsevanematele mõeldud praktiliste soovitude osa.

Samuti uurin ja analüüsin Suzuki metoodikas esinevaid probleeme seoses selle metoodika rakendamisvõimalustega Tallinna Vanalinna Hariduskollegiumi Muusikakoolis ja Eestis.

**Teema valiku** põhjuseks on asjaolu, et töötan ise Suzuki metoodika järgi ning olen seetõttu kursis kõigi selle metoodikaga kaasnevate heade ja problemaatiliste külgedega. Üheks probleemiks on see, et Eestis pole minule teada olevalt olemas ühtegi lapsevanematele mõeldud raamatut ega ka mingit muud juhendit, kuidas juhendada oma last instrumendiõpingutel.

Lapsevanema roll lapse kasvatamisel ja toetamisel on pidevas muutumises ning arengus. Tänapäeval on suur osa lapsevanemaid teadlikud oma pidevast mõjust lapsele ja nad soovivad aidata oma lapsi õpingutes rohkem kui varem. Samuti pakuvad koolid ja spordiklubid lastele väga palju erinevaid õppimisvõimalusi. Kõige selle juures tuleb lapsevanematel olla oma lapse pilliõppe toetamisel väga selgesõnaline ja teadlik. Targad lapsevanemad soovivad, et tema laps poleks liialt killustunud ja saaks eluks hädavajaliku töökogemuse ning teadmise, et tõsist pingutust saadab edu. See kõneleb ka teema aegumatuses ja **aktuaalsusest**. Pedagoogidena oleme võib-olla kinni jäänud möödunud ajastu mudelisse, kus laps anti juba varakult võõraste inimeste kasvatada ning lapsevanema roll piirdus sageli vaid lapse huviringi registreerimise ja tasu maksmisega.

Töö **põhiprobleemiks** ja **eesmärgiks** on välja tuua Suzuki metoodika rakendamisvõimalused Eestis ja sellega kaasnevad probleemid. Samuti on töö eesmärgiks uurida, kuidas võiks toimuda koostöö kolme osapoole - lapse, lapsevanema ja õpetaja - vahel Suzuki metoodika taustal.

Antud pedagoogilise lõputöö **allikateks** on teave, mille olen saanud Euroopa Suzuki Ühingu poolt korraldatud koolitustel ja konverentsidel nii Eestis kui mujal Euroopas. Lisaks olen kasutanud infot, mida olen leidnud erinevatest raamatutest ja ajakirjadest eesti ning inglise keeles. Töös kasutan analüüsivat meetodit. Teatud osa tööst kuulub ka Suzuki meetodi põhimõtete kirjeldamisele.

Töö koosneb kolmest peatükist. Esimeses keskses peatükis kirjeldan kirjandusest leitud seisukohti lapse, vanema, õpetaja ja kooli olemuse ning kasvukeskkonna üle. Teises keskses peatükis selgitan Suzuki meetodi põhimõtteid ja lapsevanema rolli ning ülesandeid selles meetodis. Kolmandas keskses peatükis tõstatan küsimusi ja analüüsin mõningaid probleeme tänapäeva vaatevinklis Suzuki metoodikas.

Käesolevas töös toetun peamiselt oma senisele töökogemusele Suzuki metoodika viiuliõpetajana ning eelpool nimetatud Euroopa Suzuki Ühingu poolt korraldatud koolitustel ja konverentsidel õpitule. Lugeses Shinichi Suzuki (1898-1998) raamatut *Nurtured by love* (1983) (Armastusega kasvatatud, 2001) sain esmased ning uudsed mõtted lapsevanema osast väikelapse viiuliõpingutes. Lapse ja vanema ning lapsevanema ja kooli suhet tutvustab Saara Kinnuneni raamat "Las ma olen laps" (2008). Õpetaja ja õpilase olemust mõtestab hästi lahti Šalva Amonasšvili raamat "Elu kool" (2005). Tarka nõu lapsevanematele ning motivatsiooni kohta saab lugeda Ameerika Suzuki Ühingu poolt välja antud kahest artiklilise kogumikust *First Class Tips for Suzuki Parents* (Esmaklassilised nõuanded Suzuki lapsevanematele, 2001) ja *Winning Ways* (Teed võidule, 2006). Keskkonna mõjust lapsele ja varajastest muusikalistest mõjutustest lugesin Lajos Garami raamatust *The Upbringing of a talented violinist* (Andeka viiuldaja kasvatamine, 2001). Väga huvitav oli lugeda ka Lajos Garami artikleid kogumikkudest "Muusikaõpetuse kogemusi" (1997) ja "Interpretatsioonipedagoogika probleemid I" (2000). Põhjaliku ülevaate harjutamisest ja motivatsioonist sain William ja Constance Starri raamatust *To learn with love* (Õppida armastusega, 1983). Samuti on harjutamisest väga põhjalikult kirjutanud Edmund Sprunger raamatus *Helping parents practice* (Aidates lapsevanemaid harjutamisel, 2005). Õpetajale ja lapsevanemale olulist teemat käsitleb Robert Fisheri raamat "Õpetame lapsi õppima" (2004). Ülle Suure poolt kirjutatud raamat "Ellujäämine õpetajana" on heaks abimaterjaliks igale õpetajale. Vaatamata sellele, et raamat on kirjutatud mõeldes klassiõpetajale, on see mõnus lugemine igale õpetajale. Seda enam, et õpetajatele mõeldud raamatuid, kuidas pedagoogina oma igapäeva koolieluga hakkama saada, on Eestimaal olemas väga vähe.

## 2. Seisukohti lapse, lapsevanema ja õpetaja rollist

Käesolev peatükk käsitleb kirjandusest leitud seisukohti ja mõtteid lapse, lapsevanema ja õpetaja rollist ning suhetest.

### 2.1. Laps, vanemad ja kasvukeskkond

Tuntud Soome sotsiaalpsühholoog ja perenõustaja Saara Kinnunen toob oma raamatus "Las ma olen laps" esile meie jaoks võõrastava lause, mida kasutati veel keskajalgi: "laps pole veel inimene", *Infans non dum homo* (Kinnunen 2008: 11). Alates keskajast on lapse kasvukeskkond muutunud järjest turvalisemaks ja sõbralikumaks. Läbi järgnevate sajandite kasvatati lapsi küll karmilt ja neist püüti vormida korralikke inimesi, aga neile sai järjest enam osaks ka siirast hellust. Aga alles 1900ndatel aastatel seati kasvatusel eesmäärke, mis toetasid lapse oma isiksuse arengut. Suure töö tegi ära selles valdkonnas Sigmund Freud (1856 - 1939). Tema väitis, et lapse elu käsikiri tehakse kolme esimese eluaasta jooksul. Läänemaailmas on 1900ndaid aastaid nimetatud lapse sajandiks.

Tänapäeval näeme last väarika indiviidina. Lapsed on sageli perekondade elu sisu. Vanemate päevaplaanid keerlevad ümber laste päevaplaanide. Lapsevanemate väärtushinnangud ja huvid kanduvad lapsele üle juba väga varases eas. Aga ka laps kujundab oma vanemaid täpselt samal määral kui vanemad last. Jaapani viiulipedagoog Shinichi Suzuki rõhutab kasvukeskkonna olulisust tuues näite ööbikust. Esimene kuu ööbiku elus määrab ta saatuse! Kas metslinnul areneb hea või halb lauluoskus, sõltub tõepoolest esimese kuu õpetaja häälest ja toonist. See pole nii, et sünnitakse hea või halva lauljana. Pole tagajärge ilma põhjuseta (Suzuki 2001: 11, 13). Ameerika psühholoog Uriel Bronfenbrenneri idee järgi areneb "laps interaktsioonis oma keskkonnaga ja tegutseb samaaegselt mitmes eri sotsiaalses grupis. Lapse võimalused optimaalseks kasvuks ja arenguks sõltuvad paljuski lapse vanemate ja temaga tegelevate täiskasvanute koostööst" (Hirsijärvi, Huttunen 2005: 19).

Kauaaegne Sibeliuse Akadeemia viiulipedagoog Lajos Garam ütleb tuginedes Suzukile, et muusika on väga hariv juba varases lapsepõlves ja seda on sama oluline kuulata nagu oma emakeelt. Ta kirjutab, et Suzuki mõistis seda, kuidas targalt ära kasutada lapse kaasasündinud omadust: imeda endasse kõike teda ümbritsevast, nagu vee sees olev käsn imeb vett (Garam 2001: 131). Lapsed õpivad pillimängu kuulmise järgi ja imiteerimise kaudu, samamoodi nagu nad õpivad rääkima

emakeelt esmalt kuulamise ning imiteerimise järgi. Selleks, et laps hakkaks ütleva sõna "ema", peab ta kuulama seda sõna sadu kordi. Kui tal on sõna meelde jäänud, püüab ta seda välja ütelda. Väga oluline on selle juures lapse julgustamine ja kiitmine. Laps saab sellest uut innustust ja proovib veel ütelda sama sõna. Lapsevanem on selle peale veel rõõmsam ja kiidab ning julgustab last jätkama. Laps tahab talle meeldida ja jäljendab vanemat. Nende võime omastada uusi oskusi esimestel eluaastatel on fenomenaalne.

Aga ilma stiimulita ei õpi laps midagi. Sellepärast on oluline, et vanemad nii öelda vannitaksid neid muusikas (Garam 2001: 131) ja muinasjuttudes ning lastelauludes.

## 2.2. Lapsevanemad ja kool

Šalva Amonašvili tutvustab meile nii tuttava sõna "kool" algtähtsust, mis on oma tähenduslikes allikates seotud kirikuga. Sõna "kool" tuleneb ladina sõnast *scalae* ja tähendab ülessuunduvate astmetega kaljutreppi. Aga *scalae* kandjaks on õpetaja, see tähendab, õpetaja ongi kool. Kooli käsitletakse ka kui rõõmu maja (kreeka keeles), kuid see ei tühista kaljule tõusmise keerukust, sest tõelist rõõmu võib kogeda üksnes raskuste ületamise protsessis, tõusuteel (Amonašvili 2005: 17).

Koostöö muusikakoolis õppivate lapsevanemate ja kooli vahel võiks olla sisutihedam. Mõnedes Eestimaa muusikakoolides on aastas üks kord avatud uste päev, kus lapsevanemad on oodatud tundidesse vaatlejatenä. Vanalinna Hariduskollegiumi muusikakoolis (edaspidi VHK MK) ja Rocca al Mare Muusikakoolis on lapsevanemate kaasamine väljendatud ametliku seisukohana sõltumata õpitavast pillist ja õpetajast. Lapsevanematelt eeldatakse tundides osalemist ja koos lapsega kodus harjutamis. Kahjuks pole ma leidnud analoogseid seisukohti teistelt Eestimaa muusikakoolide lehekülgedelt. Loodan, et aja möödudes sõnastavad teisedki muusikakoolid selgemalt oma ootused lapse vanematele. Vanemate huvi lapse kasvatamise ja koolikäimise vastu on tunnustatud lapse õpiedu seisukohalt tähtsamaiks üksikmõjuteguriks. Bronfenbrenner (1979) on ühes uurimuskokkuvõttes tõdenud, et erinevused laste õppimises algklassides ei sõltu peamiselt sellest, mis toimub koolis, vaid sellest, kuidas lapsed end kodus tunnevad ning kuidas toimub kodu ja kooli vastastikune mõjutamine. Kinnunen lisab: "Lapsele ei piisa, et vanemad on rahul tema heade harrastustega. Ta vajab seejuures ka vanemate tähelepanu. Ta tunneb end tähtsana, kui vanem on temaga kaasas. Ja harrastustele on rohkem truud need lapsed, kelle vanemad osalevad ühel või teisel kombel lapse harrastustes" (Kinnunen 2008: 146).

Regulaarsus pereelus aitab lapsel luua korrastatust ka oma maailmas. Pere toimiv argipäev koosneb tihti lihtsatest asjadest: regulaarsetest söögiaegadest, piisavast uneajast, pere oma reeglitest ning

pere põhirütmi regulaarsus parandab lapse loovust ja õppimiseeldusi. See vabastab lapse väsimusega kaasneva jonniga ja teiste kahjulike ilmingute eest (Kinnunen 2008: 135, 136). Siin peaks olema muusikakoolis õppivatel lastel ka pilli harjutamine. Parima aja leiavad lapsevanem ja laps koos päeva ajakava koostades.

Paljud uuringud on näidanud, et need lapsed, kes on õppinud pillimängu juba eelkoolieas, saavutavad algkoolis paremaid tulemusi kui need lapsed, kellel puudus muusikaga eelkooli ees kokkupuude (Garam 2001: 131). Et last saadaksid kordaminekud valitud teel, peab ta olema osa nn. "edukuse kolmnurgast", mille kolm nurka moodustavad andekas laps, targad lapsevanemad ja võimekas pedagoog (Garam 2000: 21).

### **2.3. Õpetaja, viiuliõpetaja**

Amonašvili arvates on õpetaja Jumala kaastööline, tema abistaja Inimese loomisel. Kui õpetaja ei istuta ega kasta, mõistes sügavalt vastutust ja omades sama sügavaid teadmisi ja loominguilist - kuidas ja millisesse pinnasesse istutada, kuidas kasta ja hellalt hoolitseda, siis vaimu tera ei saa õigesti areneda ja lapse elu ning saatus moonutatakse, tema missioon jääb teostamata (Amonašvili 2005: 116).

Eesti psühholoog ja pedagoog Ülle Suur ütleb: kui õpetaja on pälvinud õpilase lugupidamise, siis ta ka vastutab tema arengu eest. Selle eest, milline isiksus temast kujuneb ja millised teadmised ta selles aines omandab (Suur 2010: 14).

Ka Garam tõdeb järgmist: "Viiulimängu õpetamine on suunatud sellele, et kasvandikest võrsuksid kõrge moraaliga isiksused, kes lisaks pillimängu oskustele suudaksid arvestada ka oma lähedaste vajadusi. Viiulipedagoogika kasvandik on õpingute algaastatel oma õpetajat matkiv ja eeskuju järgiv õpilane, kes imeb endasse nii häid kui halbu mõjutusi, mida ta näeb ja kuuleb. Laps on nagu lilletaim, mida aednik hoolega kasvatab. Ta vajab valgust (innustust), küllaldaselt vett (parimaid võimalikke juhendeid täpsete ja õigel ajal antud annustena), toitvat mulda (sobiva tasemega repertuaari, mis tagab õpilasele tugeva motivatsiooni)". (Garam 2000: 20)

Amonašvili aga eeldab vanematelt ja teistelt pereliikmetelt õpetajasse lugupidavalt suhtumist. Õpetajast räägitagu perekonnas lugupidamise, armastuse, usaldusega. Perekonna kohus on lapse silmis õpetajat ja tema tööd ülendada, võidelda õpetaja autoriteedi tugevdamise eest ühiskonnas (Amonašvili 2005: 136).

Confucius on öelnud juba 5. sajandit eKr järgmist: "Tark inimene juhib õpetamisel oma õpilasi,

kuid ei vea neid alt; ta õhutab neid edasi liikuma ega suru neid maha; ta teeb teotsa lahti, aga ei vii neid kohale ... heaks õpetajaks saame inimest pidada siis, kui ta julgustab oma õpilasi iseseisvalt mõtlema" (Fisher 2004: 116).

Võibolla ongi õpetaja suurimaks väljakutseks küsimus, mille Confucius sõnastas juba 5 sajandit eKr: kuidas õpetada õpilastele, et õppimise eesmärgiks ongi iseseisev mõtlemisoskus.

### 3. Suzuki metoodika

Järgnevalt tutvustan lühidalt Suzuki metoodika üldisi põhimõtteid ja lapsevanema rolli selles metoodikas. Suzuki metoodika peamiseks eesmärgiks pole lastest professionaalseid muusikuid kasvatada, vaid kasvatada armastusega lapsi täiuslikemateks, harmoonilisemateks inimesteks muusikaõpingute kaudu. Samas on ka Suzuki metoodika võimaluseks "hoida uks avatuna" nendele lastele, kes soovivad jätkata muusika õpinguid. Suzuki filosoofia all mõeldakse tänapäeval põhimõtteid, mida esitan nüüd järgnevalt.

#### 3.1. Põhimõtted

- Varane algus – lapsele muusika- ja armastusrikka keskkonna loomine võimalikult varakult ja pilliõppe alustamine soovituslikult 3-5 aastasel.
- Õppimine kuulmise kaudu – alguses õpitakse lugusid kuulmise järgi, hiljem jääb lugude omandamisel kuulamisele oluline roll noodikirja kõrval.
- Kõik võivad õppida – enamus inimesi on võimelised mängima mingit muusikainstrumenti, olulise tähtsusega on julgustus oma võimed välja arendada. Kõik lapsed võetakse õppima vabade kohtade olemasolul. Eelnevalt ei määratleta ega kontrollita tema muusikalisi eeldusi.
- Lapsevanemate roll – õpetamise juhatab sisse lapsevanemate kursus, mille käigus omandab lapsevanem elementaarse pillimängu oskuse. Lapsevanem võtab osa tundidest ja jääb lapse toetajaks ning abistajaks (ideaalis) kogu õppeprotsessi jooksul.
- Kontserdid – õpilastele antakse võimalus esineda publikule niipea kui võimalik kas koduses keskkonnas, gruppitunnis või suuremal kontserdil.
- Toon – õpetamisel jälgitakse pidevalt tooni tekitamist ja kõla kvaliteeti.
- Noodiõppimine – lapsele õpetatakse noodilugemist siis, kui laps on võimeline õppima sümboliteid ja on saavutanud teatud pillimängu oskused.
- Kordamine - oluline on korrata õpituid lugusid, et õpitud oskused ei ununeks, vaid kinnistuks. Tugevale vundamendile on hea korralikku "maja" ehitada.
- Repertuaar – kõik palad Suzuki repertuaaris on metoodiliselt järjestatud ja ühtegi lugu ei jäeta vahele. Vastavalt saavutatud oskustele ja mänguvõimetele mängitakse lisaks ka muud repertuaari ja harjutusi, mida iga õpetaja võib ise valida vastavalt õpilase vajadustele.

### 3.2. Suzuki õpetaja

Suzuki õpetajaks loetakse igähte, kes õpetab Suzuki metoodika põhimõtete alusel, on läbinud vastava koolituse, sooritanud eksamid ja on Suzuki ühingu liige.

Koolitused toimuvad mitme aasta jooksul. Esimene tase (inglise keeles *level 1*) õpitakse eraldi kursusena, sest sellel kursusel selgitatakse palju ka Suzuki metoodika filosoofiat ja õpetatakse, kuidas alustada pilliõpet väikelapsega. Samuti juhendatakse õpetajaid, kuidas töötada lapsevanematega. Läbitakse Suzuki esimene vihik pala haaval selgitades, mis on oluline õpetada ja kuidas seda teha. Samuti õpitakse esimesele vihikule eelnevad harjutused ja palad, aga ka lisaharjutused erinevate tehniliste võtete õpetamiseks ning analüüsitakse seoseid erinevate lugude vahel. Suzuki metoodika õpetaja võib ka ise otsustada, kuidas ta mingit võtet õpetab ja milliseid lisalugusid või harjutusi ta Suzuki paladele juurde õpetab. Siinkohal tasub meeles pidada, et õpetaja töö pole kunagi lihtne ega mugav. Ükski metoodika ei taga õpetajale kiiret ja mugavat edukuse kiirteed. See on vaid üks suund ja nõuab õpetajapoolset tarka ja arukat analüüsivõimet ning lisaks ka palju teadmisi viiulipedagoogikast ja repertuaarist.

Teise taseme koolitusel läbitakse vihikud 2 ja 3, kolmanda taseme koolitusel vihikud 4 ja 5, neljanda taseme koolitusel vihikud 6 ja 7, viienda taseme koolitusel vihikud 8, 9 ja 10.

Kõige täpsema info Suzuki metoodika viiuliõpetajatest Eestis saab aadressil [www.suzukimuusika.ee](http://www.suzukimuusika.ee)

### 3.3. Vihikud

Suzuki metoodikas on kasutusel Suzuki poolt välja töötatud 10 vihikut. Pilliõpe algab parema käe mängutehnika õpetamisest. Alguses mängitakse lühikese poognaga erinevaid aktiivseid rütmikombinatsioone. Igas loos on üks uus võte või oskus. Lood õpitakse vastavalt noodis olevale järjestusele ja ühtegi lugu vahele ei jäeta. Suzuki repertuaari palad õpitakse ja esitatakse peast. Kõiki palu korratakse aeg-ajalt, et uued õpitud oskused muutuksid vilumusteks. Suzuki metoodika vihikutes olevaid palu võib võrrelda etüüdidega, kus igal etüüdil on oma eesmärk. Lubatud on kasutada ka lisarepertuaari vastavalt iga õpilase arengule ja vajadusele.

Lugudes õpitu ehitub üles nagu telliskividest maja. Esimese vihikuga rajatakse vundament: õpitakse korrektne pilli- ja poognahoid, omandatakse poogna peatamine, st mängitakse valdavalt lühema poognaga. Helistikest on kasutusel A-, D- ja G duur. Teise vihiku eesmärk on õpetada laps kasutama pikka poognat. Helistikest õpitakse juurde a-moll ja F-duur. Oskustele lisandub positsiooni vahetus

ja triller. Kolmas vihik on üles ehitatud fraseerimise õppimisele. Helistikest lisandub g-moll ja B-duur. Neljandas vihikus õpitakse mängima kontserte. Edaspidi pole Suzuki enam nii täpselt järginud "üks uus oskus korraga" ideed. Oskuste ja õpitava materjali üksteistega läbipõimimise idee aga on läbiv kuni kaheksanda vihiku lõpuni. Oskuste õppimise üldsuund on liikumine lühikese ja raske poognatehnika juurest esimeses vihikust kerge ja liikuva poognatehnika suunas kümnendasse vihikusse.

Metoodika on kohandunud viimase 50 aasta vältel üsna tavaliseks, mitte enam Jaapani keskseks metoodikaks, sest tänapäeval kujundatakse uued noodid koos lisaharjutuste ja lugudega Euroopa ning Ameerika õpetajate poolt. Suzuki on siiski vaid ette näidanud õpetajatele liikumise põhisuuna. Kuidas iga õpetaja seda materjali kasutab ja täiendab, on tema enda otsustada ja ka vastutada.

### **3.4. Individuaaltunnid**

Iga õpilane saab ühe individuaaltunni nädalas. Väikelapse (st eelkooli lapse) tunni reegliks on, et keskendutakse ühele uuele võttele korraga. Õpilane ei ole võimeline jagama oma tähelepanu samaaegselt mitmele uuele tegevusele. Uusi võtteid nagu positsioonis mäng, erinevad štrihhid, uued helistikud õpitakse eelnevalt õpitud ja hästi omandatud repertuaari baasil. Suure osa tunnist korratakse ja tehakse tööd n-õ vanade lugudega. Olulisel kohal on ka pilli tooni kuulamine ja lugude muusikalise sisu mõtestamine. Uute lugude keerulised kohad õpitakse selgeks vastavate harjutuste abil juba mitu nädalat enne loo tegelikku mängimist.

Kuigi Suzuki metoodika baasrepertuaar, mida õpivad kõik lapsed, on sama, areneb iga laps individuaalselt ja ka lähenemine on igale lapsele siiski erinev. Lapsed aitavad ise lugude dünaamikat ja karakterit kujundada, mõnikord teevad nad ise lugudele sõnad või joonistavad pilte ja räägivad enda väljamõeldud lugusid palade iseloomustamiseks. Mõni laps mõtleb ise lugudele teise hääle. Vastavalt õpilase oskustele või nende puudumisele õpetab õpetaja just seda, mida konkreetsel lapsel vaja läheb. Laps liigub uute lugude juurde pärast mänguvõtete omandamist. Igal lapsel on oma arengu kiirus. Euroopas ja mujal maailmas ei hinnata Suzuki metoodika järgi õppivaid lapsi hindeliselt.

Lapsevanem osaleb tunnis märkmeid tehes ja ta räägib siis, kui selleks antakse aeg. Vahel tahab lapsevanem hakkata last tunnis õpetama või korrata kutsuma. Lapse kogu tähelepanu peab olema õpetajal. Lapsevanem ei tohi segada tunni läbiviimist. Samuti ei tohiks laps tunnis liigselt rääkida. Vajadusel peaks lapsevanem rääkima lapsega tema käitumisest peale tundi.

### **3.5. Grupitunnid**

Soovitavalt toimuvad grupitunnid iga nädal või vähemalt kaks korda kuus. Õpetaja määrab selle, millisesse gruppi laps kuulub. Enamasti on ühes grupis koos samal ajal alustanud lapsed. Aga kuna lapsed arenevad igaüks omas tempos, tekib sageli ka situatsioone, kus sama grupi sees on mõni laps teistest mitmeid lugusid eespool ja keegi on teistest tagapool. Kui oskuste vahe läheb liiga suureks (laps jõuab teistest ette või jääb maha peaaegu terve vihikutäie lugudega), siis on teiste gruppide olemasolu korral mõistlik uue kooliaasta algul gruppide tase jälle ühtlustada. Õpetaja töötab lugudega, mida õpitakse erialatundides või tegeleb lisamaterjalidega (noodist lugemine, heliredelid, kolmkõlad, ansamblihood jne). Õpetaja saab kujundada grupis mängimisel ühtset kõla, suunates õpilaste tähelepanu teineteise kuulamisele. Oluline on ka õppida mängima unisonis - see on tähtis orkestrimängu oskus. Iga õpetaja lähtub oma töös just tema grupis olevate laste mänguuskuste kujundamisest. Mingit ühist programmi ette pole kirjutatud. Grupitunnid valmistavad algajale õpetajale sageli raskusi, sest ettemõtlemise, analüüsimise ja tegevuste vaheldumise tempo on tunnis väga kiire.

Lapsed naudivad koos mängimist ning grupitunni positiivne mõju nende arengule on tohutult suur. Koosmängimine on oluline osa õppeprotsessist. Määravaks saab nüüd koosmängu tahe- soov mängida muusikat koos, ühiselt midagi väljendada. Olulised on ka distsipliini ja kuulamisoskuse õppimine ning teistega arvestamine. Tekivad väga vajalikud sõprussidemed ja teadmine, et minu sõbrad mängivad ka viiulit. Sõpradega sama harrastuse omamine on aga oluline abi teismelise ajast läbi minemisel.

Grupitunnis osalevad ka lapsevanemad. Nendel on grupitunnis publiku roll. Kui neile lugu meeldib, siis nad plaksutavad. Õpilased vastavad aplausile kummardusega.

Mõni lapsevanem hakkab grupitunnis oma last teiste lastega võrdlema. Aga igal lapsel on isiklik arengukiirus, millega lapsevanem peab arvestama. Ühel koolitusel kuulsin räägitavat Suzuki kohta, kuidas ta julgustas oma lapsevanemaid lausega: "Metsas oleks väga vaikne, kui ainult parimad linnud laulaksid!"

### **3.6. Lapsevanema rollist ja ülesannetest Suzuki metoodikas**

Selleks, et lapsevanemast saaks viiulit õppima hakkava lapse jaoks koduõpetaja, läbib lapsevanem kursuse, mis toimub soovitavalt enne lapse pilliõppe algust. Kursus lapsevanematele kestab ideaalis 8 nädalat. Vanemad saavad individuaal- ja grupitunde. Selle kursuse lõpetamisel oskavad nad mängida Suzuki vihikust esimest lugu, on läbi lugenud Suzuki raamatu "Armastusega kasvatatud"

ning saanud esmased nõuanded, kuidas aidata last harjutamisel. Samuti õpib ta pilli häälestama, nooditundmist ja mõisteid üles-alla, kiire-aeglane ja mitmeid muusikalisi termineid. Aga ka seda, kuidas olla lapsele heaks publikuks kodu- ja tunnikontserditel. Lapsevanemast saab koduõpetaja, kellel on nüüd pillimängu kogemus. Ainult siis oskab ta kodus last juhendada saavutamaks head pilli- ja poognahoidu ning harjutama mõtestatult. Suzuki ei alustanud tööd lapsega seni, kuni lapsevanem ei suutnud mängida vähemalt ühte lugu. Laps ei oska sageli üldse soovida pillimängu õppimist. See soov on enamasti olemas vaid lapsevanemas. On oluline, et kui kolme või nelja aastane laps näeb vanemat pilli harjutamas, siis tekiks ka temas huvi pillimängu vastu ja ta ütleks: "Mina tahan ka harjutada!". Vanem võtab lapse kaasa viiulitundi, kus ta näeb teisi lapsi mängimas ning soov mängida lapses suureneb. Eelkooliealine laps tahab enamasti olla koos teiste lastega ning tegutseda ühiselt. Viie aastane laps ei taha võib-olla enam oma ema nii otseselt jäljendada. Ta võib ka teadlikult juba valida viiuli õppimise.

Lapsel on turvaline olla tunnis, kui lapsevanem on tema juures. Lapsevanem aitab väikelast praktilistes toimingutes, nagu näiteks pilli-poogna kastist välja võtmine ja tagasi panemine. Lisaks sellele on tema peamiseks kohaloleku põhjuseks see, et ta saab aru ja mõistab, milliseid uusi võtteid, lugusi ja muusikalisi oskusi peab kodus harjutama. Uus oskus või võte õpitakse vanema juuresolekul tunnis selgeks. Lapsevanem teab nüüd mudelit, kuidas kodus töötada. Suzuki metoodika eeldab, et lapsevanem leiab vajaliku aja kodus lapsega harjutamiseks. Üldiselt naudivad lapsevanemad lastega harjutamist ja tundides osalemist.

Järgnevalt loetlen lapsevanema peamisi ülesandeid.

**Esimeseks** lapsevanema oluliseks ülesandeks on (lisaks lapsevanema kursuse läbimisele) tekitada lapsele lugudest muusikaline pagas. Kuna lugude õppimine toimub alguses peamiselt kuulmise kaudu, peaks laps saama lugusid kuulata nii palju, et need jäävad talle meelde. Lapsevanemad saavad aidata lapsel lugudest kõlalist ettekujutust saada ka teisiti, näiteks lauldes lapsega või lapsele tema lugusid, samuti võib ta lood ette mängida mingil teisel instrumendil. Suzuki oli veendunud, et muusikakuulamise abil tekib lapses loominguiline kõlatahe: "Lapse varajase muusikalise arengu etapil on liikumapanevaks jõuks helide tunnetamine ja kuulmine, kõlatahte arendamine. Suzuki oli kindel, et ilusa muusika kuulamine motiveerib last pillimängu õppima ning arendab tema üldisi muusikalisi võimeid" (Mets 1998: 42).

**Teiseks** lapsevanema oluliseks osaks Suzuki metoodikas on, et lapsevanem võiks käia oma lapse individuaaltunde vaatamas vähemalt esimesed kolm aastat. Lapsevanema abi pilliõppes on algul hästi suur. Nagu väike laps vajab lapsevanema täit tähelepanu ja hoolitsust, vajab ka pilliõpet alustav laps lapsevanema suurt tuge. Kui laps kasvab ja saab targemaks, suureneb tema

enesemääratavus ning väheneb teistemääratavus. Väheneb kõikide täiskasvanud inimeste, seal hulgas ka lapse vanemate osakaal lapse arengus. Samuti kahaneb lapsevanema abi pilli õppivale lapsele järk-järgult lapse kasvades ja arenedes ning laps võtab järjest enam vastutuse oma tegevuses endale.

Edaspidi on soovitatav olla lapse tundides vähemalt kaks korda kuus ajani, mil laps jõuab repertuaariga neljanda vihiku lõpuni. Tavaliselt oskab laps selleks ajaks noodist lugeda, tal on välja kujunenud harjutamise harjumus ja ta suudab analüüsida oma mängu mingil tasemel ka iseseisvalt. Lapsevanem on oodatud tundidesse kogu aeg. Mujal maailmas on kujunenud tavaks, et lapsevanem osaleb tundides kuni Suzuki seitsmenda vihiku lõpuni.

Lapsevanem kirjutab tunnis üles, mida on vaja harjutada ning kuidas mängiti läbi koju harjutada jääv ülesanne (kas ülesanne on parema või vasaku käe oma, mida peab jälgima, millisel poognaosal mängiti, milliseid väljendeid kasutas õpetaja antud ülesande selgitamisel jne). Küsimuste tekkimisel kirjutab lapsevanem need üles ja vestleb õpetajaga peale tundi.

Grupitundides on vajalik käia esimesel õppeaastal. Siis on vaja lapsevanema abi pilli lahti- ja kokkupanemisel ning lapsevanem mängib enamasti ka ise pilli kaasa. Võimalusel võiks lapsevanem jätkata grupitunnis käimist vaatlejana kuni kolmanda õppeaastani.

Lapsevanem ja laps peavad jõudma tundi õigeaegselt kohale. Parim on jõuda 10 minutit enne tunni algust, et rahulikult riietuda ja jääks aega kätepesuks ning tunni meeleollu sisseelamiseks.

Tunnustatud Ameerika Suzuki viiuliõpetaja William Starr soovitas lapsevanematel pärast tundi vestelda oma lapsega tunnis toimunu üle. Kui seda teha regulaarselt ja positiivselt, siis püüab laps tunnist võimalikult palju meelde jätta, et ta saaks lapsevanemaga arutleda (Starr 1983: 138).

**Kolmandaks** lapsevanema ülesandeks Suzuki meetodis on lapsega koos harjutamine. Harjutamise juhendamine nõuab lapsevanemalt oskust oma tunnis kirjutatud märkmete järgi taastada n-õ tunni situatsioon ja võtta üle koduõpetaja roll. Samuti eeldab see lapsevanema ja lapse ühist ajaplaneerimist. Oluline on ka ausalt ja sõbralikult osata anda tagasisidet lapse harjutamise kohta. Lapsevanem peab teadma, kuidas aidata last üle saada rasketest hetkedest, mil laps ei soovi üldse pillimänguga tegeleda. Kuidas motiveerida positiivselt oma last harjutamist, mõnikord ka pilliõpinguid jätkama? Enamasti on teiste lastega grupitunnis koosmängimine lapsele suureks innustuseks ja alati võib külastada erinevas vanuses ja oskustega laste viiulitundides. Suzuki õpetaja Neal Donner kirjutab: "Lapsevanem võiks teadvustada endale ka n-õ motivatsiooni ringi, milleks on harjutamine-oskused-motivatsioon ja jälgida, et see ring kusagilt katki ei läheks. Selle üks osa toetab teist, teine aga kolmandat." (Donner 2006: 28). Selleks, et õpitud oskustest saaksid

vilumised, on vaja vanu lugusid palju korrata. Kui laps harjutab ja omandab uusi oskusi ning samas ka kordab juba õpitud lugusid ja õpitud lood õnnestuvad järjest paremini, siis see omakorda motiveerib teda rohkem harjutama, mis jällegi lisab uusi oskusi jne.

**Neljandaks** lapsevanema ülesandeks Suzuki metoodikas on aidata lapsel esineda turvalises kodukeskkonnas nii sageli, kui võimalik. Samuti peaksid lapsed külastama heatasemelisi kontserte vähemalt kaks korda aastas. Suvelaagrites osalemine ei ole küll kohustuslik, aga on laste seisukohalt väga oluline motivatsiooni ja kogemuste allikas.

### 3.6.1. Harjutamisest kodus

Ameerikas töötav Suzuki klaveriõpetaja Kalman Novak kirjutab järgmist:

"Me kõik oleme sellega nõus, et harjutamine teeb meistriks ja kuulub pilliõppe juurde. Aga kuidas harjutada? Kõige sagedamini arvatakse, et „harjutamine tähendab mängida midagi läbi ja veelkord läbi“. Ei tähenda. Näiteks mängides mingit käiku 15 korda valede nootidega ja ainult 1 kord õigete nootidega ei anna muud tulemust, et kui järgmine kord sama käiku uuesti mängides kõlavad arvatavasti valed noodid! Harjutamine on nagu mehhanism, millega me vormime õigeid harjumusi ja õigeid võtteid. Kui keskenduda millegi selgeks harjutamisel juba esimesel korral väga hoolega ning seejärel korrates sama korrektselt seda tegevust palju kordi (Suzuki ütles, et kui vaja kasvõi 10000 korda ja soovitas harjutada nn. "stop-mõtlemängi" süsteemiga), siis saame tulemuseks selle, et korrektne esitus saab järjekindlalt ja usaldusväärset harjumuseks (Novak 2001: 40). Ning seejärel saab keskenduda juba uute probleemide lahendamisele. Harjutamise eesmärgiks on teha asju lihtsamaks. Mitte ainult parandada või muuta. Harjutamise keskpunkt peaks liikuma punktist "õigesti" punkti "kerge" (Sprunger 2005: 9). Vana mõteteera, et harjutamine teeb meistriks on ju üsna õige, aga ainult siis, kui harjutamine on korrastatud ja mõttestatud.

Aga – teha midagi õigesti juba esimesel korral (ja igal järgmiselgi korral) on üsna raske. Siinkohal ongi väga oluline lapsevanemate abi! Koostöö lapse ja lapsevanema vahel on väga oluline just tundide vahelisel ajal kodus, kus lapsevanem aitab kujundada lapses harjumust ja oskust mängida õigesti. Lapsed tunnevad enamasti rahuldust sellest, kui mõni tema jaoks raske koht tuleb juba hästi välja. Bruneli Ülikooli pedagoogika professor Robert Fisher lisab: "Laste töö kiitmine peaks olema seotud nii protsessi kui ka tulemiga. Kiitmine toidab pingutust. Lastel on vaja tagasisidet nende sooritatud pingutuste kohta ja "edasisidet", et aidata neil kindlaks teha, mis viib edasisele edule ja uuele kiitusele" (Fisher 2004: 130).

Harjutamist alustades võib vanem lapselt küsida küsimusi:

1. Mida õpetaja palus harjutada?
2. Kuidas ta palus harjutada? Kui palju kordi sa seda kohta peaksid mängima?
3. Millist lugu sa mängid esmalt?
4. Kui palju kordamise lugusid sa täna mängid? Soovitav on mängida läbi vähemalt kolm viimasena õpitud lugu, igal korral lisada väike ülesanne, mida laps võiks jälgida või kuulata.

Rõõmsa harjutamise põhimõtted Sheila Warby'lt (Warby 1997: 85)

- tee harjutamine lapsekeskseks
- tee harjutamine oskustele orienteerituks
- ole tähelepanelik aja kasutuses
- motiveerimiseks sõnasta konkreetset eesmärgid
- ole julgustav
- kui tulemustes pole edasiminekut, pööra kohe tähelepanu harjutamise protsessile
- õpeta seda, mis tulemusteni tuleks jõuda
- tunnusta oma last ja iseennast
- naudi protsessi
- lõpeta enne, kui laps tüdib

Kokku võttes seda peatükki mõtisklen veel natuke lapsevanemast lapse elus. Kui laps sünnib, siis soovib iga lapsevanem anda oma lapsele parim olevik ja tulevik. Soovib teda armastada kogu elu. Seda on hea meeles pidada siis, kui laps jõuab erinevatesse arenguetappidesse ja ka siis, kui ta vajab oma vanema tuge pilliõpingutes. Lapsevanem on lapsele parim sõber. Seda aga siis, kui lapsevanem ei väsi ja ei unusta oma lapse sünni hetkel kogetud armastust ja soovi jagada temaga oma parimat ühisel eluteel.

#### **4. Mõningatest probleemidest Suzuki metoodikas tänapäeva vaatevinklis**

Järgnevalt puudutan Suzuki metoodikat puudutavaid mõningaid probleeme ja analüüsin neid.

##### **Varane algus ja Suzuki metoodika kolmnurga osapooled Eestis**

Suzuki juures Jaapanis alustasid õpilased pilliõpet sageli juba kolme aastaselt, mõnikord ka varem. Euroopas ja mujal maailmas, sh ka Eestis, on pilliõpet alustavad lapsed tavaliselt nelja või viie aastased. Pilliõpe sellises vanuses lastega saab toimuda ainult kolmurgas laps-õpetaja-lapsevanem. Õpetajatöö põhireegel on, et mida noorem laps, seda väiksemateks ja lihtsamateks "sammudeks" peaks õppetöö olema jaotatud. Samuti on hea omada teadmisi psühholoogiast. Kiire analüüsi võime ja oskuse ning mängulisuse omandab õpetaja aga ainult töö kogemustega. Kolmnurga raskeim osa on kanda lapsevanemal. See, mis algul tundub kõige raskem ülesanne, ei ole seda hiljem siiski mitte, nimelt ühise tunniaja leidmine. Raskeimateks lapsevanema ülesanneteks on kiire tööaja juurest leida ühine harjutamise aeg, lapse toetamine julgustamise ja motiveerimise kaudu ning Suzuki CD kuulamine, mis kuulub antud õppemetoodika juurde, kinnistades kõlalise ettekujutuse määravat osa, millele järgneb nüüd juba tuttava viisi ülesotsimine pillil. Kas Suzuki lapsevanematelt Eestis saab oodata nende ülesannete täitmist? Tänapäeval on küll olemas peaaegu igas peres muusikakuulamise võimalus, aga üldise kiire elutempo ja info üleküllasuse tõttu on raske leida neid hetki, kus lapsevanem saab lapsele CDlt lugusid kuulata lasta. Viimane võib olla raske punkt peredele, kes elavad kitsastes ruumi tingimustes või kellel pole raha CD mängija ostmiseks. Positiivse ja julgustava kõne osas teevad eestlased märgatavaid edusamme. Tänapäeval on võimalik lugeda eesti keeles ilmunud raamatuid või läbida vastavad koolitused (nt Th. Gordoni koolitused perekeskuses "Sina ja mina"). Samuti jagatakse lapsevanematele ausa tagasiside ja motiveerimise kohta nõuandeid Suzuki metoodika lapsevanemate kursusel.

Eelkooliealiste lastega on ühine õppetöö korraldamine kolmnurga osapooltega tunduvalt lihtsam kui siis, kui lastest saavad koolilapsed.

Tallinna Vanalinna Hariduskolleegiumi Muusikakoolis (edaspidi HK MK) on ainukesena Eestis Suzuki metoodika alusel tehtud ja Eesti Muusikakoolide Liidus kinnitatud õppekava. Sellepärast räägin ka natuke selle kooliga seotud probleemidest. Vanalinna HK MK toimuvad pillitunnid valdavalt lapsevanema töö ajal, mis on lapse ja õpetaja seiskohast vaadatuna väga hea. Aga lapsevanema jaoks on tundides osalemine mõnikord ka võimatu tunduv ülesanne. Mõni lapsevanem on võtnud endale siis n-õ kohvipausi töö juurest just lapse pillitunni ajaks. Oma

kogemusest võin öelda, et suurim takistus on siiski lapsevanema vähene motivatsioon, sest tunde saab teha ka peale lapsevanema töö lõppemist. Kui lapsevanem ei saa (või ühel hetkel enam ei jaksa) osaleda kolmnurga täisväärtusliku liikmena, kannatab tegelikult lapse pillimängu tulemus. Samuti peab õpetaja ümber mõtlema oma töö metoodika ning siis on see vaid osaliselt Suzuki metoodika.

Hetkel Vanalinna HK MK lahendamata ülesanne on see: mis saab nendest Suzuki õpilastest, kes ei läbi Vanalinna kooli katseid, aga nad on kooliikka jõudes jõudnud pilli mängida juba näiteks kolm aastat? Raske on nii Suzuki õpetajal kui ka õpilasel. Võib juhtuda, et peale koolikatseid jääb üheskoos alustanud seitsmest õpilastest järgi näiteks vaid kolm last. See aga ei ole tuleviku perspektiivist vaadatuna jätkusuutlik grupp, sest keegi nendest kolmest lapsest võib kolida teise linna või hoopis lõpetada pillimängu. Kaks last ei ole enam grupp, vaid ansambel. Samuti on lastel raske minna ära oma grupist ja nad tunnevad, et on halvemad kui teised, kes said kooli sisse. Suzuki metoodikas ei võrrelda lapsi omavahel ega ka järjestada neid oskuste järjel. Kooli mittesaanud lapsed võivad leida endale kas teise Suzuki õpetaja kusagil mujal või loobuma selle metoodika järgi õppimisest. Kuidas lahendada seda probleemi, on hetkel teadmata.

Veel on Vanalinna Hariduskolleegiumi koolis probleemiks tihe õppekava ja pikad koolipäevad. Koolil on kolm õppesuunda: kooritöö, keeleõpe ja muusikakool. Lapsed, kes soovivad käia lisaks kooliprogrammile ka trennis, lõpetavad koolipäeva hilja ja harjutamise aega jääb väga väheseks või ei jõua nad enam iga päev harjutada. Lapsed, kes on harjunud iga päev harjutama, on sellest väga häiritud ja stressis. Kuna tulemus ei ole nüüd enam nii hea, kui oli varem, siis on ohus ka motivatsioon üldse pillimänguga jätkata.

## **Repertuaar**

Uurides põhjalikumalt Suzuki metoodika repertuaari, tekivad mul mitmed küsimused. Miks on Suzuki kasutanud esimeses kolmes vihikus nii palju transkriptsioone ja alates neljandast vihikust jõuab alles originaalteosteni? Ta kas ei tundnud lastele kirjutatud repertuaari või ei kasutanud ta neid teadlikult. Ilmselt läks ta kaasa tol ajal Euroopas laialt levinud transkriptsioonide tegemise kombega, kus lood tehti lastele "suupärasemaks" ja mõnest tipp-teosest kasutati vaid teemat. Samuti on ta esimeses vihikus kasutanud palju tol ajal tuntuid peamiselt Saksa lastelaule ja rahvaviise. Kindlasti oli tal nii kõige lihtsam üles ehitada tehniliselt läbi mõeldud arengut, mis oligi ju tema vihikute eesmärk ja ta tegi sellega oma metoodika rahvusvaheliselt kasutatavaks. Ja puuduolevad lülid parema ja vasaku käe tehnilises arengus täitis ta esimeses vihikus oma loodud lugudega.

Küsimuseks on ka see, et miks ta kasutas oma repertuaaris nii palju Euroopas kirjutatud

barokkmuusikat? Kas ta tegi sellega oma metoodika rahvusvaheliselt kasutamiseks? Lisaks sonaatidele on repertuaaris suur osa menuettidel, *bourrédel* ja gavottidel. Võibolla olid need lood sel ajal, kui ta Saksamaal viulit õppis, just baasrepertuaariks tol ajal nii populaarsetel kodukontserditel? Mida ta tahtis õpilastele nende vanade tantsulugudega õpetada? Kuna umbes 70 % Suzuki metoodikast keskendub tööle poogna tehnikaga ja kõla tekitamisele, siis arvatavasti oli vanade tantsude lisamine taotluslik just poogna elegantse mängimise ja fraseerimise õpetamise jaoks.

Antonio Vivaldi viulikontserdid on Suzuki metoodika nootides Tivadar Nachéz redaktsioonis. Suzuki metoodikale on ette heidetud, et ainult nemad hoiavad elus Nachéz varianti, mis muidu oleks juba unustatud. Nachéz poolt lisatud poogendused ja etüüdilikud lõigud on üsna rasked mängida ja ei vasta ka tole ajastu mängustiilile. Samuti on lugudes palju valesid noote. Olemas on ju Gian Malipiero versioon ja see on hoopis lihtsam ning autentsem. Rahvusvahelises Suzuki Ühingus käib selleteemaline debatt juba aastaid ja isiklikult loodan, et ükskord tulevikus ka vahetatakse Nachéz versioonid Malipiero vastu välja. Mõnedes riikides, nagu Saksamaa ja vähesel määral ka Taanis, Rootsis ning Norras on Suzuki õpetajad vahetanud ise Nachéz versioonid Malipiero vastu. Seda saavad lubada endale siiski suured Suzuki ühingud, kus omavahel saab korraldada ka laagreid (neid korraldatakse kahjuks väga vähe) ja saavad toimuda ka grupitunnid. Praegu on jäänud siiski peamiseks eelpool nimetatud probleemi mitte muutmise põhjuseks see, et Suzuki metoodikas pole kõige tähtsam, milliste versioonide järgi lapsed pilli mängivad, vaid kuidas nad õpivad seda tegema. Samuti on nii suure vankri suuna muutmise, nagu seda on ülemaailmne Suzuki Ühing, väga raske.

Eesti Suzuki Ühing on veel nii noor ühing ja meie alles alustasime selleteemalist debatti. Meie lapsed osalevad erinevate Suzuki Ühingute poolt korraldavates rahvusvahelistes laagrites, kus mängitakse kokkuleppeliselt Nachéz nootide järgi. Teine põhjus praegu selle varandi juurde jäämiseks on, et parimad Suzuki metoodika õpetajad maailmas, kes on laagrites õpetajateks (mõned on ka Eesti suvelaagrites õpetajateks) on jäänud praegu Nachéz nootide juurde. Kuni me pole jõudnud veel ühisele üleriiklikule otsusele, jätkavad õpetajad õpetamist Nachéz versiooniga.

Saksamaa Suzuki viuliõpetaja Kerstin Wartberg on välja andnud oma noodikogumikud *Step by step* (Samm sammult). Repertuaari aluseks on ta võtnud Suzuki noodivihikud. Sinna juurde on ta lisanud harjutusi ning erinevaid lugusid. Nootidega kaasas on CD, kus on tehtud nii harjutustele kui ka lugudele erinevate tempodega klaverisaated. Õpetaja on ära teinud suure töö ja seda raamatut Suzuki nootidele lisamaterjaliks kasutada on igati hea. Probleem tuleb esile siis, kui Suzuki õpetaja

võtab kasutusele ainult need materjalid ja hakkab neid Suzuki metoodika nime all õpetama. Need CD ei ole kuulamiseks mõeldud, vaid harjutamiseks. Suzuki metoodikas toimub lugude õppimine esimestel aastatel siiski peamiselt kuulamise kaudu. Juba praegu on Saksamaal sellega probleeme, et lapsevanemad ostavad vaid Wartbergi noodid, sest Suzuki õpetaja õpetab lapsi kasutades vaid neid noote - kõik harjutused on ju ette kirjutatud ja nii on mugav ning turvaline õpetada. Samuti on selgunud, et Wartbergi koolitused läbinud õpetajatel on olnud probleeme Suzuki nootide järgi õpetamisega, kuna seal ei ole välja kirjutatud lisaharjutusi tehniliselt keeruliste kohtade õpetamiseks. Saksamaal juhtunu on veelkord heaks kinnituseks sellele, et ükskõik millise metoodika järgi keegi pillimängu õpetab, peab õpetajal olema hea alusharidus ja palju lisateadmisi pillimängu diagnostikast.

### **Noodistlugemise oskus**

Kuna mälu järgi on hoopis lihtsam lugusid mängida kui noodist, võib õpetaja vähese initsiatiivi juures jäädagi noodistlugemise oskus nõrgaks. Kui Suzuki alustas tööd väga väiksete lastega, mõnikord kaheaastastega, siis tema soovitus mitte alustada noodiõpetamisega enne nelja pillimängu aastat oli igati loogiline. Kuue aastased lapsed on võimelised õppima nii raamatuid kui ka noote lugema. Tänapäeval alustatakse pillimänguga hiljem ja noodilugemisega varem, kui Suzuki seda tegi. On välja antud mitmeid erinevaid noodistlugemise vihikuid (näiteks *I can read music*) ja iga õpetaja võib ka vabalt valida, mille järgi või millal ta alustab ta nootide õpetamisega. Kui ma kümme aastat tagasi alustasin Suzuki metoodika järgi õpetamist, ootasid nootide õpetamisega liiga kaua. Täna alustan sellega enamasti juba esimesel õppeaastal, sõltumata lapse vanusest. Oma kogemusest saan nüüd öelda, et ka nelja aastased lapsed suudavad esmaste mänguoskustega tegeleda nootide ja rütmide õppimisega.

### **Papist viiulid, jalajäljed ja märgistusjooned viiulil**

Esimestes tundides on kasutusel papist või muust materjalist n-ö asendusviiulid. Selle kasutamine viiuli imiteerimiseks on alguses igati õigustatud just turvalisuse tõttu. Probleemiks saab see siis, kui õpetaja jääb viiuli imitatsiooni juurde liiga pikaks ajaks ja ta ei märka, et laps on valmis edasi liikuma päris pilli juurde. Sama kehtib paberile joonistatud jalajälgedega. Alguses on väikelapsele see nagu tunni toimumise koha näitajaks. Samuti aitab visuaalselt jalgade asendi nägemine lapsel rutem ära õppida korrektse seismise asendi ja rahutumatel lastel ka paigal püsida. Kui aga jalajälgede paberit kasutada liiga kaua, siis võib see hoopis pärssida lapse loomulikku keha tunnetust mängu ajal.

Sõrmlauale asetatud märgistused (kleepsud) aitavad lapsel alguses vasaku käe asendit korrastada ja

on abiks intoneerimisel (seda võtet kasutas juba Geminiani aastal 1751). Mõned lapsed klammerduvad visuaalselt jälgima vaid kleepse ning siis hakkavad silmad tegema kõrvade tööd, mistõttu kannatab intonatsioon. Õpetaja õigeaegselt sekkumisel ja suunamisel on siiski eespool nimetatud kolmest komponendist rohkem kasu kui kahju.

Nimetan veel **mõningaid probleeme**, mis Suzuki metoodikas esinevad.

1. Mõnikord ei tea lapsed lugude nimesid ja autoreid. Hoopis lihtsam on rääkida omavahel ja ka õpetajaga numbrisüsteemis (näiteks mängime täna 3/7 või 2/9), kui täpselt nimetada loo pealkirja.
2. Mõnele lapsele valmistab raskusi ka kõikide juba õpitud lugude meeles pidamine ja peast mängimine.
3. Mõnikord ei suuda lapsed meenutada, kuidas mingi lugu algab.

Kuna lugusid koguneb aastate jooksul tõesti palju, siis on abi nii lapsevanema ja õpetaja poolt konkreetse probleemi teadvustamine. Õigeaegse ja hea juhendamise saavad eelnimetatud kolm punkti siiski positiivsed lahendused ega osutu komistuskivideks pillimängu õppes.

4. Mitte kõigile lastele ei meeldi grupitundides osalemine. Nad vajavad ja soovivad rohkem individuaalset lähenemist.
5. Grupitundides õpitakse lisaks positiivsetele oskustele ka negatiivseid oskusi (näiteks matkitakse halba käitumist). Samuti võivad lühema tähelepanuvõimega lapsed hakata mängima masinlikult oma pillimängu enam mitte kuulates. Need vähesed negatiivsed punktid ei kaalu siiski üles üldist suurt positiivset kasu, mida lapsed (eriti väikelapsed) saavad grupitundides osalemisest.

Suzuki väidab, et **anne pole kaasasündinud**, vaid inimene sünnib siia suure õppimis- ja töövõimega ning sellest, millisesse keskkonda laps sünnib ja kasvab, sõltuvad tema anne/anded. Suzuki metoodika põhimõtete järgi saavad pillimängu õppida kõik soovijad. Läänekultuuri muusikaõpetaja (ka meie Eestis) mõtleb andekuse all spetsiifilisi muusikalisi eeldusi. Ja sellest lähtuvat toimuvad Eesti muusikakoolides lastele sisseastumiskatsed. On üldteada tõsiasi, et katsetel ei ole võimalik tegelikult kindlaks määrata lapse muusikalist andekust. Kas Suzuki põhimõttele truuks jäädes (võttes õppima kõik soovijad) ei leia me üles tegelikult muusikaliste eeldustega lapsi? Küsimuseks on, kas me õpetajatena peame olema valmis tegelema kõikide lastega? Või eelistame siiski mingid katsed läbinud lastega tegelda? Suzuki metoodikale heidetakse ka ette, et see **ei sea eesmärgiks kasvatada õpilastest professionaalseid muusikuid**. Inimesena olen aru saanud, et teekond on sama tähtis kui eesmärk, kuhu tahetakse välja jõuda. Võibolla vabastab teekonna väärtustamine (ehk siis õppeprotsessi väärtustamine ja rahulikult kulgemine vastavalt lapse arengukiirusele) ja mitte liigne eesmärgile pühendumine hoopis õppeprotsessi liigsetest pingetest?

Siin on hea meeles pidada Suzuki lauset harjutamisest: "Ära kiirusta, aga ära ka puhka". Ja see, kas õpetaja tegelikult ikkagi õpetab lapsi kaugemaid eesmärke silmas pidades või mitte, sõltub tegelikult konkreetsest õpetajast. Tuntud on ka Suzuki õpetajate poolt öeldud lause, et juba "Sära tähekest" õpetades õpetan lastele Bachi kahe viuli kontserti. Suzuki metoodika areneb koos ajaga ja iga õpetaja kujundab metoodika raamides oma õpetamise metoodika! Mis on siis pilli mängimise motivatsiooniks Suzuki metoodikas ja tavalises muusikakoolis? Kas tänapäeva muusikakoolide õpetajad näevad oma õpilastes siis ainult potentsiaalseid muusikuid ja kõik pillimänguga kaasnev on ainult kitsa eesmärgi nimel üles ehitatud? Professionaalseks muusikuks asuvad õppima siiski need lapsed, kes seda soovivad ja selle nimel on nõus aastaid sihikindlalt töötama. Sõltumata sellest, millise metoodika järgi nad on õppinud. Arvan, et käärid Suzuki metoodika ja tavaõppe vahel on hoopis väiksemad, kui esmapilgul tundub. Peamiseks erinevusteks tava- ja Suzuki metoodika vahel on lapsevanema suurem osalemine õppetöös, peamiselt kuulmise järgi õppimine õppeprotsessi alguses ja see, et lastel ei määrata kindlaks muusikaliste eelduste olemasolu. Välismaal ei panda ka lastele hindteid.

### **Suzuki metoodika valesti kasutamine**

Juba praegu on Eestis ühes väiksemas linnas tekkinud olukord, kus muusikakooli ainukesed kaks viuliõpetajat, kes on läbinud Suzuki metoodika esimese taseme, võtavad sügiseti suurema grupi koolieelikuid endale õpilasteks. Töötades nendega paar aastat Suzuki metoodika järgi, on neil selge arusaamine koolikatseteks, keda on mõistlik vastu võtta ja keda mitte. Kuna vastuvõetavate laste arv on piiratud, jääb suur osa lastest muusikakooli ukse taha. Suzuki metoodika põhimõtete kohaselt ei valita lapsi nende eelduste kohaselt ega järjestata ka hiljem nende oskuste järgi. Nii lapsed kui ka vanemad on üsna nõutud ja nõrdinud, sest teha pole midagi. Rohkem viuliõpetajaid ju linnas pole!

Võibolla oleks lahenduseks kooli vastutulek tehes õppeprogrammi vajaminevad muudatused. Näiteks teha uus Suzuki meetodil tuginev õppekava või korraldada vastuvõtu katsed viuli erialasse mitte igal aastal. Vaevalt, et selle kooli eesmärgiks on igal kevadel tekitada mitmetes peredes negatiivne emotsioon ja läbikukkumise tunne peale mitmeaastast positiivset koostööd nende peredega!

Suzuki metoodika noodid on laialt levinud ja iga õpetaja võib neid kasutada ka koolitust mitte läbides. Aga Suzuki meetod ei ole ainult noodid, vaid ka sinna juurde kuuluvad teised põhimõtted, nagu lapsevanema kaasamine ja muu, millest võib lugeda punktis 3.1. Ainult noote vaadates ei saa sellest metoodikast tegelikult aru, kuna metoodikat ei ole nootidesse sisse kirjutatud. Suzuki õpetajaks õpitaks vanamoodsal kombel suuliselt, tarkusi edastatakse õpetajalt (teacher trainer) õpilasele (teacher). Maailmas on kahjuks ka levinud see, et õpetaja võtab Suzuki noodi ja asub selle

järgi õpetama, nimetades end Suzuki õpetajaks. Ilma tegelikku metoodikat teadmata, vähese pedagoogilise kogemuse ja haridusega jäävad aga laste pillimängu oskused kesisteks ja lapsevanemad pettuvad Suzuki metoodikas (kuigi õpetaja ei tea tegelikult, kuidas metoodikat kasutada), viiulimängus ja õpetajas.

Kas Eestis on üldse võimalik muusikakoolides rakendada Suzuki poolt välja töötatud metoodikat autentselt? See eeldab lisaks entusiastlikele lapsevanematele ka õpetajatelt lisakoormust ja oskusi. Samuti on vaja leida lapsevanematele suured pillid ja kõigile sobilikud tunniajad, ümber tuleks sõnastada ka hindamise süsteem. Kas meie õpetajad ja kooli juhtkond tahavad lapsevanemaid tundidesse ja kas neid osatakse ka juhendada? Kas meie lapsevanemad alustavad laste muusikaharidusele mõtlemisega juba enne sündi või siis hiljemalt pärast lapse sündi (nagu teevad seda väga teadlikult Jaapani lapsevanemad)? Lapsevanemad mõtlevad küll lapse peamiste oskuste kujundamisele, nagu lugemine ja kirjutamine, mõned aastad enne lapse kooliminemist, aga sünnist saati ei mõtle valdav enamus eestastest kindlasti mitte lapse muusikalise hariduse peale. Eelpool esitatud küsimustele leiame vastused arvatavasti umbes 25 aasta pärast!

Eestis on võrreldes muu maailmaga üsna heal tasemel laulustuudiod. Samuti on meil õnneks säilinud ja üsna laialt levinud lapsevanema poolt väikelapsele unelaulude laumise traditsioon. Kui lapsevanema osa lapse kujundamises läbi kaunite kunstide peaks algama juba lapse sünniga (nagu Suzuki meetod seda kirjeldab), siis peaksid pedagoogid selja väga sirgu ajama ning tulevastele lapsevanematele selgitama hoopis julgelt, milline suurepärase võimalus on lapsevanemal juba sünnist saati kujundada oma last muusika ja hiljem ka muusikaõpingute kaudu! Ja võib-olla peaksime me õpetajatena enda jaoks väga selgelt sõnastama, et laps on tervik ja õpetades talle pillimängu oskusi ei saa me kõrvale jätta ka tema iseloomu kujundamist. Sedasama on öelnud ka Garam: "Viiulimängu õpetades oleme me kasvatajad, soovime seda või mitte. Sealjuures toimib kasvatus kahel tasapinnal: horisontaalsel, millele asetuvad kõik õpitava ainega (s.o. viiulimänguga) seostuvad tõsiasiad ja vertikaalsel, mis hõlmab n-õ inimlikku tasandit (Garam 1997: 33).

Suzuki metoodika järgi on Eestis õpetatud juba rohkem kui kümme aastat ja huvi selle metoodika vastu on järjest kasvanud. Paljud Eestimaal töötavad viiuliõpetajad on külastanud Suzuki metoodika viiulitunde ja laagreid. Mitmed õpetajad on saanud julgustust ning nõuandeid, kuidas töötada eelkooliealiste lastega ja nende vanematega. Lisaks VHK MK-le töötavad veel kaheksas Eestimaa muusikakoolis Suzuki koolituse läbinud õpetajad, kes õpetavad Suzuki metoodika järgi või kasutavad sellest metoodikast elemente. Suzuki metoodikat saab kasutada Eesti muusikakoolides kas täiesti autentselt või osaliselt, kui kooli juhtkond, lapsevanemad ja õpetajad teevad koostööd.

## 5. Kokkuvõte

Käesoleva töö eesmärgiks oli teadvustada lapsevanema ja kasvukeskonna oluline mõju väikelapse viiuliõppel. Analüüsisin lapsevanema rolli ja osalust väikelapse viiuliõppes Suzuki metoodika põhjal. Oma töös toetusin peamiselt Suzuki poolt välja töötatud Suzuki metoodikale, aga ka kursustel õpitule ja kirjandusest loetule. Jõudsin tulemusele, et lapsevanematel ja lapse kasvukeskkonnal on lapsele väga suur mõju. Kolmnurga - laps, lapsevanem ja õpetaja - toimival koostööl saab pilliõpe toimuda rõõmsalt ja arukalt ning saavutada häid tulemusi nii pillimängus kui ka lapse iseloomu ning isiksuse kujunemisel.

Veel sõnastasin ja analüüsisin oma töös Suzuki metoodika probleeme ning rakendusvõimalustest Eestis. Jõudsin järeldusele, et vaatamata Suzuki metoodikas esinevatele probleemidele on õpetaja teadlikul juhendamisel ja teadvustamisel võimalik probleeme vältida. Samuti jõudsin järeldusele, et Suzuki metoodikat saab kasutada Eesti muusikakoolides, kui kooli juhtkond, lapsevanemad ja õpetajad teevad koostööd.

## Kirjandus

Amonašvili, Šalva 2005. *Elu kool*. Tallinn: Kirjastus Ilo

Beamer, Shannon 1998. Dear Suzuki parent. - *Ability Development*. Volume 10. England: International Music Publication Limited, lk. 18.

Donner, Neal 2006. The Effect of Daily Practice Time. - *Winnings Ways*. Suzuki Association of America, lk. 28.

Fisher, Robert 2004. Õpetame lapsi õppima. Tartu: Kirjastus As Atlex

Garam, Lajos 2001. *The Upbringing of a talented violinist*. Helsinki: University Printing House

Garam, Lajos 2000. Viulipedagoogika eesmärgid ja nende saavutamise vahendid.

- *Interpretatsioonipedagoogika probleemid I*. Koost. Sild, Olavi; Valk-Falk, Maris. Tallinn: EMA, Instrumentaal- ja Vokaalpedagoogika Instituut, lk. 20-24.

Garam, Lajos 1997. Väikese viuldaja kasvatamine. - *Muusikaõpetuse kogemusi*. Koost. Sild, Olavi; Topman, Monika; Valk-Falk, Maris. Tallinn: EMA Instrumentaal- ja Vokaalpedagoogika Instituut, lk 33-36.

Hirsijärvi, Sirkka; Huttunen, Jouko 2005. *Sissejuhatus kasvatusteadusse*. Tallinn: AS Medicina

Kinnunen, Saara 2008. *Las ma olen laps*. Tallinn: MTÜ Allika kirjastus

Mets, Reet 1998. Pedagoogiline lõputöö. *Suzuki pedagoogilise süsteemi eripära traditsioonilise muusikainstrumendiõpetuse taustal*. Tallinn: Eesti Teatri- ja Muusikaakadeemia

Novak, Kalman 2001. How Does Practicing Help? - *First Class Tips for Suzuki Parents*. Suzuki Association of America, lk. 40.

Sprunger, Edmund 2005. *Helping parent practice*. Volume 1. Missouri: Published in the United States by Yes Publishing

Starr, Constance ja William 1983. *To learn with love*. Florida: Published by Summy-Birchard Inc. Warner Bros. Publications Inc.

Suzuki, Shinichi 2001. *Armastusega kasvatatud*. Tallinn: Eesti Suzuki Ühing ja Akadeemia trükk

Suur, Ülle. 2010. *Ellujäämine õpetajana*. Eestimaa: Kirjastus Kentaur

Ugandi, Kaidi 2007. Pedagoogiline lõputöö. *Motivatsioon. Algaja viuldaja motivatsioonist motivatsiooniteooriate valguses*. Tallinn: Eesti Muusikaakadeemia

Warby, Sheila 1997. *With love in my heart and a twinkle in my ear*. Australia: Published for the STEAA (NSW) Inc.

[www.kirjastuskentaur.ee/raamatud/6petajale.pdf](http://www.kirjastuskentaur.ee/raamatud/6petajale.pdf), 5.01.2012